ཚན་རིག

རྩིས་རིག

གཞན།

༼ཡར་སྐྱེས།༽

སེར་བྱེས་ལྷུན་གྲུབ་པ་ཆོས་དབང་།

སེར་བྱེས་རིག་མཛོད་ཆེན་མོའི་རྩོམ་སྒྲིག་ཁང་།

ཚན་རིག

རྩིས་རིག

གཞན།

(ཨང་རྩིས།)

སྤྱིའི་ཨང་།
༡༧༡
ཉེ་བྲག་གི་ཨང་།
༦

བྱམས་པ་ཆོས་དབང་གིས་བསྒྱུར་བསྒྲིགས་བྱས།

དེབ་ཡང་།

ScZA000006

ཚན་རིག གཞན། རྩིས་རིག

སེར་བྱེས་རིག་མཛོད་ཀྱིས་གློག་རྡུལ་འཕྲུལ་དེབ་ཏུ་བཟོས།

སེར་བྱེས་རིག་མཛོད་ཆེན་མོས་འགྲེམས་སྤེལ་བྱས།

༢༠༡༥ ལོའི་ཟླ་བདུན་པར་རྩོམ་སྒྲིག་བྱས།

དེབ་ཚད། 15x21

ཡིག་ཚད། 14

ཡིག་གྲངས། 60,467

ང་ཚོའི་དྲ་ཚིགས་ཀྱི་ཁ་བྱང་།

www.serajeyrigzodchenmo.org

ང་ཚོའི་ཡིག་སྒམ།

serajeyrigzodchenmo@gmail.com

པར་སྐྲུན་གྱི་བདག་དབང་སེར་བྱེས་རིག་མཛོད་ཆེན་མོར་ཡོད།

ཞུ་སྨྲོས་པའི་གསལ་བཤད།

གངས་རིའི་ཞིང་གི་མཆོད་རྟེན་གྱི་ཕྲེང་བས་སྐུ་ཁྲུད་བྱས་པའི་རང་རེའི་སྣ་ལའི་སྨན་ལྗོངས་སུ། ཆོས་རྒྱལ་ཡབ་སྲས་རྣམས་དང་ཀུན་རིག་མཁས་པའི་དབང་པོ་དག་གི་བཀའ་དྲིན་ལས། གསུང་རབ་ཀྱི་གླེགས་བམ་རི་རབ་ཀྱི་གདོས་དང་མཉམ་པ་ཡོད་ན་ཡང་། དུས་ཀྱི་འཕེལ་འགྲིབ་སོགས་ཀྱིས་མང་པོ་ཞིག་འབྱུང་བཞིའི་ཟས་སུ་ཕྱིན་པ་དང་། གང་མང་ཞིག་ས་རྡུལ་གྱི་གྲོད་དུ་ཆེས་མཐའ་མཇུག་གི་གཟིམས་མལ་བསྟེན་ལ་ཉེ་བ་སོགས་ཀྱིས་དེ་དག་སྲུང་སྐྱོབ་དང་། གཅེས་ཉར་བྱེད་རྒྱུ་ནི་འཕྱི་མེད་ན་སྤྱ་མེད་པའི་དུས་ཡིན་ཞིང་། དེས་རང་རིགས་བསམ་ཡོད་གང་མང་ཞིག་གིས་དེ་དག་བསྐྱར་དཔར་དང་། དེབ་གཟུགས་པར་སྐྲུན་སོགས་ཀྱིས་འགྲེམས་སྤེལ་དང་། སྲུང་སྐྱོབ་ལ་རེམ་བཞིན་པ་ནི་དགའ་འོས་པ་དང་། ཡི་རང་གི་ལེགས་སོ་འབུལ་བའི་གནས་ཡིན་ནོ།།

ཕྱོགས་གཞན་ཞིག་ནས་བཤད་ན། མི་རིགས་དེའི་ཤེས་རིག་གི་ཉིང་བཅུད་ནི་མི་རིགས་དེའི་བླ་སྲོག་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཉིད་དར་སྤེལ་དང་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་རྒྱུ་ཡང་། མི་རིགས་དེ་ཉིད་ཀྱི་འོས་འགན་ཡིན་ན། བསམ་བློའི་རྒྱགས་ཕྱེ་རུ་གྱུར་པའི་གསུང་རབ་ཀྱི་གླེགས་བམ་དེ་དག་ནི། ཤེས་རིག་གི་ཉིང་བཅུད་ཡིན་ལ། མི་རིགས་འདིའི་བླ་སྲོག་ཀྱང་ཡིན་ནོ།། སྟོན་པ་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱི་བཀའ་ལས་ཀྱང་། ཤེར་ཕྱིན་གྱི་གླེགས་བམ་རིན་པོ་ཆེ་ཉིད། ཡི་གེར་འདྲི་བ་དང་། འདྲིར་བཅུག་པ་སོགས་ཀྱི་ཕན་ཡོན་ནི་སྟོང་གསུམ་ནོར་གྱིས་བཀང་སྟེ་སངས་རྒྱས་འབུམ་ཕྲག་བརྒྱ་ལ་མཆོད་པ་ཕུལ་བ་བས་ཀྱང་། བསོད་ནམས་ཆེ་བར་གསུངས་པ་སོགས་ཀྱིས་ཀྱང་གསུང་རབ་ཀྱི་གླེགས་བམ་དག་ཡི་གེར་འབྲི་བ་དང་། འབྲིར་བཅུག་པ་དག་གི་ཕན་ཡོན་དང་དགེ་མཚན་ཀྱང་མཚོན་ལ། དོན་གནད་ཀྱང་གོ་ཐུབ་བོ།།

༧ གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་ཀྱང་། ང་རང་སྐྱ་ཆེན་པོ་དང་འདུ་ཁང་རྫིག་

པོ་རྒྱག་རྒྱུ་ལ་དེ་ཙམ་དཀའ་བོ་མེད། སྐུ་ཆེན་པོ་བཞེངས་རྫུང་དེས་གསུང་ནི་མི་འགྱོན། དེ་ལས་དཔེ་ཆ་མང་པོ་དཔར་བསྐྲུན་གྱིས་འགྲེམས་སྤེལ་བྱས་ན་བཟང་། ཞེས་ཚོགས་སུ་བཀའ་གནང་བ་སོགས་ཀྱིས། གྲྭ་ཚང་རིན་པོ་ཆེ་ནས་ཀྱང་ང་ཚོའི་མི་རིགས་འདིའི་ཡབ་མེས་གོང་མ་དག་གི་ཤུལ་བཞག་དེ་དག་མི་ཉམས་གོང་འཕེལ་དང་། གནས་པ་བརྒྱུད་འཛིན་སོགས་དང་། རང་རིགས་ལ་ཞབས་འདེགས་ཕྲན་ཙམ་ཞུ་ཐུབ་ན་དགོངས་ཏེ། སེར་བྱེས་རིག་མཛོད་ཆེན་མོའི་དྲ་ཚིགས་སྒྲོ་འབྱེད་དང་། སེར་བྱེས་རིག་མཛོད་ཆེན་མོའི་རྩོམ་སྒྲིག་ཁང་གསར་འཛུགས་བྱས་པ་ལགས་ན། འདི་ག་རྩོམ་སྒྲིག་ཁང་གིས་ཀྱང་གཙོ་བོ་བཀའ་བསྟན་གཉིས་ཀྱིས་མཚོན། གཡུང་དྲུང་བོན་དང་བཅས་པའི་ཆོས་བརྒྱུད་རིས་སུ་མ་ཆད་པའི་བོད་ཀྱི་མཁས་དབང་དག་གི་བཀའ་རྩོམ་གྱི་གླེགས་བམ་དག །པར་བསྐྲུན་འགྲེམས་སྤེལ་དང་། ཞོར་དུ་གཞན་གྱི་ཤེས་རིག་ནང་འདྲེན། དེང་རབས་ཀྱི་རྩོམ་པ་པོ་ཀུན་གཞོན་དབྱེར་མེད་ཀྱི་བརྩམས་ཆོས་ཀྱང་པར་བསྐྲུན་འགྲེམས་སྤེལ་གྱི་ཞབས་ཞུའི་ལས་གཞི་འདི་གཉེར་བ་ཡིན།

སྤྱིར་སློབ་གཉེར་བ་མང་ཤོས་ཤིག་དེབ་གཟུགས་ལ་མོས་པ་ཆེ་བ་དང་། དེབ་གཟུགས་ཀྱང་གང་མང་ཞིག་པར་བསྐྲུན་བྱས་ཏེ་ཐོན་གྱིན་ཡོད་ལ། དེ་དང་མཉམ་དུ་དཔེ་རིང་ལྟ་ཀློག་བྱེད་མཁན་ཇེ་ཉུང་དང་། པར་ཤིང་གི་སྤྱོད་སྒོ་ཡང་ཇེ་ཆུང་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པས། པར་ཤིང་མང་པོ་ཞིག་མཛོད་ཕུགས་སུ་ས་རྡུལ་གྱི་ཁྲོད་དུ་གཟིམས་འགོ་རྩོམ་བཞིན་ཡོད།

ལྷག་པར་དུ་དུས་རབས་ཉེར་གཅིག་པ་བརྡ་འཕྲིན་གྱི་དུས་རབས་འདིར་འོད་རླབས་ཀྱི་འཁྲོས་དང་འཁྲོགས་ཏེ། ཚན་རྩལ་གྱི་ཤེས་རིག་རབ་ཏུ་དར་བས། མི་རྣམས་ཀྱི་བློ་ངོར་མི་ཤོང་བའི་དངོས་གཟུགས་གང་མང་ཞིག་འབྱུང་བཞིན་ཡོད་ལ། དེ་དང་བསྟུན་ནས་ཕྱོགས་གཞན་ཞིག་ལ་ཐོབ་ཤོར་དང་། ཕམ་ཉེས་འབྱུང་གིན་ཡོད་པའང་ཆོས་ཉིད་ཡིན། དཔེར་ན། eBook གམ་གློག་རྡུལ་འཕྲུལ་དེབ་ཀྱི་བཟོ་རྩལ་འདི་དར་བས། གཟིགས་པ་པོ་དག་ལ་ཀློག་བདེ་བ་དང་། སྤྱོད་བདེ་བ། གཞུང་ཚན་འཚོལ་སླ་བ། འཁྱེར་བདེ་བ་སོགས་ཀྱིས་མི་རྣམས་ཀྱི་ཡིད་དབང་བཀུག་སྟེ། འཕྲུལ་དེབ་ལ་དགའ་མོས་ཇེ་ཆེར་འགྲོ་བཞིན་པ་དེས། ཤོག་སྙིང་གི་དཔེ་ཆ་ཉར་བའི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གྲགས་ཆེན་གང་མང་ཞིག་གི་གཏན་པ་མེད་པའི་སྒོ་གླེགས་ཀྱང་། དེ་ཉིད་ཀྱི་ཆོས་ཉིད་ལས་

ལྡོག་བཅུག་པའང་གང་འཚམ་བྱུང་ཡོད་ན། ང་ཚོ་ཡང་དུས་རབས་ཀྱི་རྗེས་ཟིན་པར་བྱས་ཏེ་རང་རེའི་ཤེས་རིག་གི་འོད་སྣང་། ཟླུམ་གཟུགས་ཀྱི་གོ་ལ་འདིར་ཡུན་རིང་གནས་པ་དང་། འཕྲིན་ལས་ཀྱི་འཇུག་པ་རླབས་རྡུལ་གྱི་འགྲོས་དང་མཉམ་པ་ཡོང་སླད་དང་། གཟིགས་པ་པོ་དག་གི་དགའ་མོས་དང་དུས་བབ་དང་བསྟུན་ཏེ། ང་ཚོས་ཀྱང་བཀའ་བསྟན་གཉིས་ཀྱིས་གཙོ་བྱས་ཏེ་བོད་གངས་ཅན་གྱི་གནའ་དེང་གི་མཁས་པའི་བརྩམས་ཆོས་དག eBook དང་ PDF སོགས་སུ་རྩོམ་སྒྲིག་བྱས་ཏེ་འགྲེམས་སྤེལ་བྱེད་རྒྱུའི་ལས་གཞི་འདི་འདེམ་པ་ཡིན།

སྤྱིའི་ཆ་ནས་བཀའ་བསྟན་གཉིས་ཀྱིས་མཚོན་མཁས་དབང་སྔ་མ་དག་གི་གསུང་རབ་གསར་བསྐྲུན་གྱིས་དེབ་གཟུགས་དཔེ་ཆ་དང་། གློག་རྡུལ་འཕྲུལ་དེབ་ཀྱང་གང་མང་ཞིག་འཐོན་བཞིན་ཡོད་ན་ཡང་། གསར་དུ་པར་བསྐྲུན་བྱས་པའི་དེབ་གཟུགས་དང་གློག་རྡུལ་འཕྲུལ་དེབ་དག་ལའང་ཆད་ལྷག་དང་ནོར་འཁྲུལ། ཞུས་ཆེན་པ་དག་གིས་རང་འདོད་དང་འོལ་ཚོད་སོགས་ཀྱིས་གང་བྱུང་བཟོ་བཅོས་བརྒྱབ་པ་སོགས། ཐོ་གཏད་ཆོག་པ་དང་ཁུངས་དག་པ། ཞུས་དག་ཚད་ལྡན་སོང་བའི་གསུང་རབ་ཀྱི་དེབ་གཟུགས་དང་འཕྲུལ་དེབ་ཧ་ཅང་དཀོན་པའི་ཚོད་དུ་སྣང་བ་སོགས་དང་། ང་ཚོའི་ལས་གཞི་གཙོ་བོ་དེ་ཡང་བཀའ་བསྟན་གཉིས་དང་མཁས་དབང་སྔ་མ་དག་གི་གསུང་རབ་དག་རྩོམ་སྒྲིག་བྱ་རྒྱུ་དེ་ཡིན་པ་དང་། གོང་དུ་བཤད་པ་ལྟར་དམ་པ་སྔ་མ་དག་གི་ཕྱག་རྗེས་གསལ་བའི་པར་ཤིང་དག་གི་འཕྲིན་ལས་མཇུག་སྡུད་ཀྱིན་ཡོད་པ་སོགས་ཀྱིས། ང་ཚོས་པར་ཤིང་གི་རྒྱུན་ཡུན་གནས་ལ་འབད་བརྩོན་དང་། ཤིང་པར་གྱི་ནང་དུ་པར་ཤིང་ཆག་པ་དང་། ཡིག་འབྲུ་མི་གསལ་བ། པར་ཡིག་པས་བྲི་ནོར་དང་བརྐོས་ནོར་ཤོར་བ་སོགས་ཀྱིས་ཡིག་ནོར་རེ་ཟུང་ཡོད་ན་ཡང་། པར་ཤིང་མང་ཤོས་ཤིག་རྩོམ་པ་པོ་རང་ཉིད་དམ། རིག་གནས་ལ་ནང་བྱིན་ཆུབ་པའི་མཁས་དབང་དང་དམ་པའི་སྐྱེས་བུ་གང་མང་ཞིག་གིས་ཞུས་དག་བཏང་བ་ཡིན་པས་གང་བྱུང་བཟོ་བཅོས་སོགས་བྱ་རྒྱུ་མེད་པ་དང་། གསུང་རབ་ལས་ཡིག་འབྲུ་གཅིག་ནོར་ན་ཡང་དོན་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་འགྱུར་ན། གསུང་རབ་ལ་བསྒྲེ་ལྷད་དང་བཟོ་བཅོས། ཟ་ན་དམ་པའི་གསུང་རབ་ལས་ཡིག་འབྲུ་གཅིག་ལའང་བཅོས་ལྷད་མེད་པར་སོར་བཞག་བྱ་རྒྱུའི་རྩ་དོན་རྒྱུན་འཛིན་བྱེད་རྒྱུ་གལ་ཆེ་བ་དང་དགེ་མཚན་ཆེ་བར་མཐོང་སྟེ། ང་ཚོས་དཔེ་རིང་ཚད་ལྡན་ཞིག་མ་དཔེར་བཟུང་

སྔ་དེ་དང་བུ་ཡིག་གཉིས་གཤིབ་བསྡུར་བྱས་ཏེ། མ་ཕྱི་ཇི་མ་ཇི་བཞིན་འཕྲུལ་དེབ་ཏུ་བཟོ་རྒྱུ་དང་། ཡིག་ནོར་མངོན་མཚན་ཅན་རྣམས་ནོར་བཅོས་བྱས་ཡོད་ན་ཡང་། འཕྲུལ་དེབ་བམ་ eBook གི་ནང་དུ་ཟུར་མཆན་བཞག་ཆེ་ཅུང་སྟབས་མི་བདེ་བས། eBook གི་ནང་དུ་ང་ཚོས་ནོར་བཅོས་བྱས་པ་དེ་ཡིག་མདོག་དམར་པོར་བསྒྱུར་ཡོད་ལ། PDF ཡི་ནང་དུ་ང་ཚོས་གང་ནོར་བཅོས་བྱས་པའི་མ་ཕྱིའི་ཡི་གེའམ། ནོར་ལྷག་ཏུ་ཐག་བཅད་པའི་གཞུང་ཡིག་གམ་མ་ཕྱིའི་ཡི་གེ་དེ་མཇུག་དུ་ཟུར་མཆན་གྱི་ངོ་བོར་བཀོད་ཅིང་། ཞུ་སྒྲིག་པའི་ནོར་བཅོས་ཀྱི་ཡི་གེ་དེ་གཞུང་ཡིག་དངོས་སམ་གཞུང་དཀྲུས་ཀྱི་ཡི་གེ་དང་མི་ནོར་བའི་ཆེད་དུ། གོང་དུ་མཚམས་རྟགས་དང་། འོག་ཏུ་མཆན་གྲངས་སྦྱར་ཡོད་པས། གཞུང་དཀྲུས་སུ་ཤོར་དོགས་དང་ནོར་ས་མེད། མདོར་ན་ PDF ཡི་ནང་དུ་ཞུ་སྒྲིག་པས་ནོར་བཅོས་བྱས་ཡོད་པ་ཚང་མར་ཟུར་མཆན་ཡོད་ལ། གལ་ཏེ་ང་ཚོས་ནོར་བཅོས་བྱས་པ་དེ་ཉིད་ལ་དོགས་གནས་ཡོད་ཚེ། ཟུར་མཆན་དུ་གསལ་བ་ལྟར་གྱི་མ་ཡིག་དེ་ཚུར་དྲངས་ཏེ་འགྲེལ་བརྒྱབ་ཆོག་ཅིང་། པར་གཞིའི་ནང་གི་ཞུ་སྒྲིག་པའི་ནོར་བཅོས་ཀྱི་ཡིག་འབྲུ་དག་བླངས་ཤིང་། ཟུར་མཆན་ལས་ཆད་རྟགས་ཅན་རྣམས་ཕུད། ཟུར་མཆན་གཞན་དག་ཚུར་དྲངས་ཏེ་གཞུང་དཀྲུས་དང་སྦྱར་ན། གཞུང་དེ་དང་དེའི་མ་ཕྱིའམ་མ་དཔེའི་དཔེ་རིང་དངོས་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་འབྱུང་ངོ་། །འདི་ནི་གསུང་རབ་ལ་བསྐྱེ་ལྷད་དང་བཟོ་བཅོས། ཐ་ན་དམ་པའི་གསུང་རབ་ལས་ཡིག་འབྲུ་གཅིག་ལའང་བཅོས་ལྷད་མེད་པར་སོར་བཞག་བྱ་དགོས་པའི་ཙ་དོན་རྒྱུན་འཁྱོངས་བྱས་པའང་ཡིན་ནོ། །

ཞེས་སེར་བྲེས་རིག་མཛོད་ཆེན་མོའི་རྩོམ་སྒྲིག་ཁང་གིས་ ༢༠༡༥ ལོའི་ཟླ་ ༠༣ པའི་ཚེས་ ༠༥ ལ།

དཀར་ཆག

ཞུ་སྒྲིག་པའི་གསལ་བཤད། iv

རྩོམ་སྒྲིག་པའི་སྔོན་གླེང་། 1

རྩིས་རིག 11

རྩོམ་སྒྲིག་པའི་ངོ་སྤྲོད་མདོར་བསྡུས། 17

རྒྱུ་མཚན་རིག་པའི་སྔོན་གླེང་།

ས་ཡེན་སི་ Science སྟེ་ཡོངས་གྲགས་སུ་ཚན་རིག་གི་བརྡ་ཆད་དུ་བསྒྱུར་བར་མཛད་པ་དེ་ནི་ལེ་ཏིན་གྱི་ཐ་སྙད་ས་ཡེན་ཏི་ཡ་ Latin scientia ཞེས་པ་ལས་ཟུར་ཆག་པ་ཞིག་ཡིན། ས་ཡེན་ཏི་ཡ་ཞེས་པའི་གོ་དོན་ངོ་མ་ནི། རིག་གནས་སམ་ཤེས་བྱ་ལ་གོ་དགོས། ཡོངས་གྲགས་སུ་ཚན་རིག་གམ་ས་ཡེན་སི་ཞེས་པ་ནི། འཇིག་རྟེན་ཁམས་དང་འབྲེལ་བའི་རིག་གནས་ཕྱོགས་བཏུས་བྱས་པ་ཙམ་དུ་མ་ཟད། རིག་གནས་དེ་དག་བཙོ་སྦྱང་བྱས་ནས་མཐར་དཔྱད་པ་དག་ཐེར་བྱ་ནུས་ཅན་གྱི་ཁྲིམས་ཡིག་དང་གྲུབ་དོན་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་མ་ལག་ཅིག་ལ་ཟེར། དེ་ལྟ་བུའི་རིག་གནས་ཁག་འཕེལ་རྒྱས་ཕྱིན་པ་ལས་ཕྱོགས་ཕན་ཚུན་གཅིག་ལས་གཞན་ཟབ་པ་དང་རྒྱ་ཆེ་བ། རྒྱུ་མཚན་དང་ཡིད་ཆེས་འཐེར་ཆེ་བ་ཞིག་ཏུ་རིམ་གྱིས་གྱུར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་དེང་གི་དུས་སུ་ཚན་རིག་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་གྲུབ་འབྲས་ནི་ཧ་ཅང་ཚད་མཐོན་པོར་གནས་ཡོད།

སྤྱིར་ཚན་རིག་གི་ཤེས་བྱ་འདི་ཡོངས་གྲགས་སུ་སྡེ་ཚན་ཆེ་ཁག་གཉིས་སུ་བགོས་ཡོད། དེ་ཡང་དང་པོ་ནི། རང་བྱུང་གི་རིག་གནས་ཏེ་དེས་རང་བྱུང་གི་དངོས་པོ་༼སྐྱེ་ལྡན་གྱི་ཚེ་སྲོག་ལྟ་བུ།༽ལ་རྟོག་དཔྱོད་བྱས་པ་དང་། གཉིས་པ་ནི། སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་རིག་གནས་སྟེ་འགྲོ་བ་མིའི་ཀུན་སྤྱོད་དང་ཚོགས་སྡེའི་སྐོར་ལ་རྟོག་དཔྱོད་བྱས་ཡོད། སྡེ་ཚན་འདི་གཉིས་ཀ་ནི་ཉམས་ཞིབ་ཀྱི་གཞིར་བྱས་པ་མ་གཏོགས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ལྟར་ལྟ་གྲུབ་ཞིག་སྔོན་དུ་གཏན་འབེབས་བྱས་པ་ལས་འཕྲོས་པའི་རིག་གནས་ཤིག་མིན་པས་སྐྱེ་བོ་གཞན་གྱིས་ཀྱང་དེར་སྣང་ཡང་ཉམས་ཞིབ་བྱས་ནས་ཡིད་ཆེས་འཐེར་ཆེ་བའི་གྲུབ་དོན་གཞན་ཞིག་རྙེད་ཆེ་དེའི་གོ་ས་རུ་བཞག་ཆོག སྐབས་འདིར་རང་བྱུང་ཞེས་པ་ནི་ང་ཚོའི་ནང་ཆོས་ཀྱི་གཞུང་ལས་རྒྱུས་མ་བྱས་པར་གྲུབ་པའི་ཆོས་ལ་འཇོག་པ་ལྟར་དུ་འཛིན་མི་རུང་། ཚན་རིག་པའི་གཞུང་ལས་བཤད་པ་ལྟར་ན་དེང་གི་དུས་སུ་ཚན་རིག་པས་རང་བྱུང་གི་འཇིག་རྟེན་ཁམས་སྐོར་ལ་ངེད་ཅག་གི་བློ་ཡུལ་ལས་འདས་པའི་

དཔྱད་པ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་དེའི་ཐོག་མའི་ཤིང་རྟའི་སྲོལ་འབྱེད་ལྷ་བུ་ནི། ཨེ་རིསི་ཏོ་ཊལ་དང་། ཐེ་ལི་ལིའུ་སོགས་ཡིན། དེ་བཞིན་དུ། ཤིན་ཏུ་ཐྲ་བའི་རྡུལ་ཕྲན་སྐོར་ལ་དཔྱད་པ་ཞིབ་ཕྲར་བགྱིས་ནས་གྲུབ་དོན་ཐོག་མར་གཏན་ལ་ཕབ་མཁན་ནི་ཨ་ཡེནྶི་ཊན་དང་། ནིའུ་ཊན་སོགས་ཡིན། ཡང་། སྐྱེ་ལྡན་གྱི་སྲོག་ཆགས་དང་རྩི་ཤིང་རྣམས་ཐོག་མར་ཇི་ལྟར་སྐྱེས་པ་དང་། བར་དུ་ཇི་ལྟར་འཚོ་གནས་བྱེད་པ་དང་། ཐ་མར་ཇི་ལྟར་འགག་པའི་སྐོར་ལ་དེང་གི་ཚན་རིག་པས་བཤད་བཞིན་པ་རྣམས་ནི་ཐོག་མར་ཆར་ལེསི་ཌར་ཝིན་ལ་སོགས་པས་གསར་བཏོད་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་བརྟག་དཔྱད་བགྱིས་ནས་གྲུབ་དོན་གཏན་ལ་ཕབ་པ་དེ་ལས་བྱུང་བ་ཤ་སྟག་ཡིན།

དུས་རབས་ཉེར་གཅིག་པ་འདི་ནི་འདས་པའི་དུས་རབས་བཅོ་ལྔ་དང་བཅུ་དྲུག་པའི་དུས་དང་ཡོངས་སུ་མི་འདྲ་བར་མི་རིགས་རིང་ལུགས་དང་། སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས། ཚན་རྩལ་རིང་ལུགས་ལྷག་པར་བདོ་བ་དང་། ཆོས་ལུགས་དད་པའི་རིང་ལུགས་ཉམས་ཆག་ཏུ་འགྲོ་བཞིན་པའི་སྐབས་ཡིན། ཡང་ན། ཆོས་དང་འཇིག་རྟེན་མི་ཆོས་རིང་ལུགས་གཉིས་ཀྱི་འགྲན་རྩོད་ཀྱི་འགག་རྩར་སླེབས་ཡོད་ཅེས་བརྗོད་ནའང་འགྲིག ཚན་རིག་གི་འཕྲུལ་གསར་དང་ལྷ་གྲུབ་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་ཡོ་ལང་ཆེ་བའི་ནུབ་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ནང་དེ་ལྟ་བུའི་འགལ་ཟླའི་བསམ་ཚུལ་མངོན་ཚན་ཆེན་པོ་ཡོད་ཀྱང་ང་ཚོ་བོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་དངངས་འཚབ་སྐྱེ་དགོས་པའི་དུས་སུ་སླེབས་མེད་པ་ལྟ་བུར་མངོན་ཡང་མ་འོངས་པར་ཏ་ལམ་འབྱུང་ངེས་པ་ཡིན། ཁྱེད་ཀྱིས་རང་གི་སྤྱུན་མཆེད་ཚ་བོ་ཚ་མོ། བོད་རིགས་གཞོན་སྐྱེས་ཁག་རྒྱ་ནག་དང་། རྒྱ་གར། ནུབ་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མཐོ་སློབ་ནས་ཐོན་པ་རྣམས་ཀྱི་བསམ་བློ་གཏོང་ཕྱོགས་ལ་བརྟག་དཔྱད་དང་བགྲོ་གླེང་བྱས་ཆེ་གསལ་པོར་མཁྱེན་ཐུབ།

ཆོས་ལུགས་ཁག་གི་ར་བའི་ནང་དུ་ཚན་རིག་གི་ལྷ་ཚུལ་ཤུགས་ཆེར་སླེབས་པའི་རྟགས་མཚན་གཅིག་ནི། ཆོས་ལུགས་ཉམས་ལེན་པས་ཕྱི་དངོས་པོ་ཕྲ་རགས་ཀྱི་སྐོར་ལ་འཛིན་ཚུལ་དང་འགྲེལ་བཤད་རྒྱག་སྟངས་ལས་གསལ་པོར་རྟོགས་ཐུབ། དཔེར་ན། བོད་ལ་དུས་ལོག་མ་བྱུང་བའི་སྔ་རོལ་དུ་བོད་ཀྱི་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་སྐོར་ལ་འགྲེལ་སྐབས་ཡིད་གཉིས་ཟེ་ཚོམ་མེད་པར། རི་ཡི་རྒྱལ་པོ་རི་རབ་དབུས་སུ་དང་། དེའི་མཐའ་བསྐོར་ལ་གླིང་བཞི་གླིང་ཕྲན་

ཉི་ཟླ་དང་བཅས་པ་གནས་པར་བཤད། ཕྱོགས་གཅིག་ནས་བསམས་ན་ཁོང་ཚོར་ཐུགས་ཁག་ཅི་ཡོད། སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་གྱིས་བརྩམས་པའི་མཛོད་ལས་དེ་ལྟར་བཤད་པའི་རྗེས་སུ་འབྲངས་པ་ཡིན། ལོ་རབས་ལྔ་བཅུའི་རྗེས་སུ་འགྲེལ་བཤད་དེ་ལྟར་རྒྱུག་རྒྱུར་ཡོངས་སུ་མ་བདེ་བར་གྱུར་ཡོད། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། ཚན་རིག་པས་འཛམ་གླིང་མི་མང་གི་སྤྱིན་སྟར་གཟའ་སྐར་འཁོར་ཕྱོགས་ཇི་ལྟར་ཡིན་པ་གསལ་ལྷམ་མེར་བསྟན་པས་ཡིན། འོན་ཀྱང་། དེད་ཅག་གིས་མཐའ་གཅིག་ཏུ་ཚན་རིག་པས་བཤད་པ་ལྟར་དུ་འཆད་མ་ནུས་པར་ཆོས་ཚན་བར་གྱི་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྟེང་ནས་འགྲེལ་བཞིན་ཡོད་པ་ནི། ནང་ཆོས་ཀྱི་གཞུང་ལ་རྒྱུ་མཚན་ཡང་དག་མ་མཐོང་བར་ཨ་འཐས་སུ་ལར་ཞེན་དང་ཡིད་ཆེས་ཤུགས་ཆེ་བ་དང་། ཕྱོགས་གཞན་ཚན་རིག་པ་ལ་དེད་ཅག་གིས་མཐའ་གཅིག་ཏུ་དགག་པར་བྱེད་པའི་ཁུངས་སྐྱེལ་ཡང་དག་མེད་པའམ། ཡང་ན་རྟོག་གེ་མགོ་འཁྲིགས་པའི་རིང་ལུགས་བཟུང་བའི་གནད་ཀྱིས་སོ། །

གློག་པ་པོས་མཁྱེན་དགོས་པ་ནི། ཁོ་བོས་ཚན་རིག་ནི་ཡང་དག་པ་སྐྱོན་མེད་དང་། ནང་ཆོས་ནི་མཐའ་གཅིག་ཏུ་སྐྱོན་ལྡན་ཞིག་ཏུ་ནམ་ཡང་བརྗོད་ཀྱིན་མེད། འོན་ཀྱང་། དུས་རབས་འདི་ནི་ང་ཚོས་ཚན་རིག་པ་རྣམས་ཕྱིར་གློལ་ལ་བཟུང་ནས་ཕན་ཚུན་རྩོད་གླེང་བྱེད་པའི་དུས་ཡིན། ཚན་རིག་གི་ཤེས་བྱའི་སྡེ་ཚན་ཁོངས་ནས་དངོས་ཁམས་རིག་པ་དང་། སེམས་ཁམས་རིག་པ། གཟའ་སྐར་རིག་པ། གནམ་དཔྱད་རིག་པ། སྐྱེ་དངོས་རིག་པ། རྫས་སྦྱོར་རིག་པ་ལ་སོགས་པ་རྣམས་དེད་ཅག་གིས་ཇི་བཞིན་པར་རྟོགས་མ་ཐུབ་ཀྱང་གཞི་རིམ་གྱི་རྣམ་བཞག་ཙུང་ཟད་ཅིག་ཤེས་པ་དང་། དེའི་སྟེང་དུ་ནང་པའི་དབུ་ཕར་ཚད་མའི་གཞུང་ལ་དཔྱིས་ཕྱིན་པར་ཤེས་ཀྱིན་ཡོད་ཚེ་ད་གཟོད་ཕྱི་གླིང་བའི་མི་རིགས་དང་ལྷན་དུ་མཇིང་པ་འགྲེང་ཞིང་སློབས་པ་དང་བཅས་ཏེ་བགྲོ་གླེང་བྱས་ཆོག དེ་བརྒྱུད་ནས་སྟོན་པ་ཐུབ་པའི་དབང་པོས་གསེར་གྱི་ཡང་ཞུན་ལྟ་བུའི་བསྟན་པ་ཕྱོགས་མཐར་རྒྱས་པ་ལ་ཡང་རམ་འདེགས་ཆེན་པོ་ཐོན་པར་ངེས།

དངོས་ཁམས་རིག་པའི་སློབ་དཔོན་ཆེན་མོ་ཨ་ཡེ་ནྶེ་ཊན་དང་། སྐྱེ་ལྡན་རིག་པའི་སློབ་དཔོན་ཆེན་པོ་ཊར་ཝིན་གཉིས་ནི་ཚན་རིག་གི་རིག་གནས་སྤྲོལ་བརྗོད་པ་ཕ་མ་ལྟ་བུར་གྱུར་ཡོད། དེ་ནི་རིགས་པ་སྨྲ་བ་ཀུན་གྱིས་རྩོད་མེད་དུ་ཁས་ལེན་གྱིན་ཡོད། ཁོང་གཉིས་དང་དེ་བཞིན་གནམ་དཔྱད་

རིག་པ་བ་ཨེ་རིསི་ཊོ་ཊལ་དང་། ཐེ་ལི་ལིའོ་སོགས་ཀྱིས་རྒྱུ་མཚན་སྨྲ་མང་འདུས་པ་དང་། ཡིད་ཆེས་འཕེར་བའི་དཔྱད་པ་བརྒྱུད་བརྗོད་གཞི་འདི་དག་ལྟ་གྲུབ་ཅིག་ཏུ་བསྡེབས་ནས་གསལ་བཤད་བྱས་ཡོད། སྤྱིར་དེང་ཅག་གི་དམངས་ཁྲོད་ཞལ་རྒྱུན་འགའ་ཤས་ཏེ་དཔེར་ན། གནའ་བོའི་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ནི་སྤྲེལ་བྲག་ཡིན་པ་དང་། འདུས་རྫས་རྣམས་མཐར་གཏུགས་ན་འབྱུང་བ་ལྔ་ལས་གྲུབ་པ་ཤ་སྟག་ཡིན་ཟེར་བ་སོགས་ནི་ཚན་རིག་གི་བཤད་ཚུལ་དང་མཐུན་ནའང་དེ་ཙམ་གྱིས་དེང་ཅག་ཚན་རིག་པ་ཡིན་པ་དང་ཚན་རིག་ལས་ལྷག་པའི་ཚད་མ་པ་ཡིན་པ་སྙམ་ནུས་སམ། དམངས་ཁྲོད་ཀྱི་བཤད་རྒྱུན་དེ་དག་ནི་འདོད་པར་བབས་ན་ཚན་རིག་དང་མཐུན་པ་དང་། མ་བབས་ཚེ་འཇིག་རྟེན་རྒན་པོའི་གཏམ་རྒྱུད་རེད་ཅེས་གང་གི་ཕྱོགས་སུ་བཞག་ནའང་ཆོག་པའི་རིགས་ཤིག་ཡིན། འཇིག་རྟེན་ཆགས་རབས་དང་། རྟུལ་རྫས་སྐོར་ལ་དེང་ཅག་ཙམ་མ་ཟད། མི་རིགས་གཞན་ལའང་འདྲ་ཆག་ཆག་རེ་འཆད་རྒྱུ་ཡོད་ལ་མི་མཐུན་པའི་ཆའང་འཆད་རྒྱུ་ཡོད།

འོན་ཀྱང་གློག་པ་པོའི་དཔྱད་གཞིའི་ཆེད་ཁོ་བོས་བོད་ནང་གི་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་སྨད་ཀྱི་མཁས་དབང་དུང་དཀར་བློ་བཟང་འཕྲིན་ལས་ཀྱི་དཔྱད་རྩོམ་བོད་གནའ་རབས་ཀྱི་རིག་གནས་དང་། ཆོས་ལུགས། མི་རིགས་བཅས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་སྐོར་གླེང་བ་ཞེས་པ་ལས་ལུང་འདྲེན་འགའ་ཞིག་དགོད་ན་འདི་ལྟར། ལོ་རྒྱུས་རིག་པའི་ཐོག་ནས་མཚོན་ན། གནའ་རབས་བོད་ཀྱི་བོན་ཆོས་ནང་དུ་འབྱུང་བ་སྣ་ལྔའི་སྙིང་པོ་ལས། སྒོ་ང་ཆེན་པོ་གཅིག་བྱུང་བ། ཕྱིའི་སྒོང་ཤུན་དཀར་པོ་ལས་ལྷ་བྲག་དཀར་པོ་ཆགས། ནང་གི་སྒོང་ཆུ་ལས་དུང་མཚོ་དཀར་མེལ་འཁྱིལ། བར་གྱི་སྒོ་ངའི་དར་ཆ་ལས་རིགས་དྲུག་སེམས་ཅན་ཀུན་ཏུ་གྲོལ་ཞེས་འཇིག་རྟེན་ཆགས་ཚུལ་དང་སྲོག་ཆགས་བྱུང་ཚུལ་བཤད་ཡོད་པ་འདིར་བརྟགས་ན། དེང་སང་ལྟ་བུའི་ཚན་རིག་དར་རྒྱས་མ་བྱུང་གོང་གི་སྤྱི་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་བརྒྱ་ཕྲག་ཁ་ཤས་ཀྱི་སྐབས་ནས་གནའ་རབས་བོད་ཀྱི་མིས་རང་ཅག་འཚོ་གནས་བྱེད་པའི་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་འབྱུང་བ་སྣ་ལྔའི་སྙིང་པོ་འདུས་ནས་གྲུབ་པ་དང་། དེའི་བཟོ་དབྱིབས་ཀྱང་ཙུང་ཟད་འཇོང་མོ་ཡིན་པའི་ཟླུམ་གཟུགས་སྒོ་ངའི་དབྱིབས་དང་འདྲ་བ། སྒོ་ང་དེའི་གྲུབ་ཆ་ཕྱི་ནང་རིམ་པ་གསུམ་ཡོད་པའི་ཕྱི་པགས་ལས་བྲག་རི་སོགས་སྐམ་ས་ཆགས་པ་དང་། ནང་གི་སྒོང་ཆུ་ལས་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོ་ཆགས་པ། བར་གྱི་སྒོ་ངའི་དར་ཆའམ་སྙིང་བཅུད་ལས་མི་དང་

དུད་འགྲོ་སོགས་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་རིགས་བྱུང་བ་སོགས་བཤད་ཐུབ་ཡོད་པ་དེ་ནི་སྔ་རབས་ཞིས་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཚན་རིག་མཁས་པ་ཐྰ་ཧྲ་ཀོ་ལ་སི་དང་དུས་མཉམ་པ་དང་། མཚན་ཉིད་རིག་པའི་མཁས་པ་ཨཱ་ལི་ཧྲི་ཧོ་ཏེ་(ཨེ་རི་སི་ཏོ་ཏལ་ཡིན་ནམ་སྙམ།)ལས་ལོ་སུམ་བརྒྱ་ལྷག་ཙམ་གྱིས་སྔ་བ་ཡོད། ཅེས་དང་། བོད་མི་རིགས་ནི་ཐོག་མར་ལྷོ་ཁ་རྩེད་ཐང་དུ་བྱུང་བ་དང་། དེ་ཡང་ཕ་སྤྲེའུ་དང་མ་བྲག་སྲིན་མོ་སྟེ་ (དེ་སྔོན་ལོ་ཉིས་བརྒྱ་ཙམ་གྱི་གོང་རོལ་དུ་སྟེ་དགེར་པར་བསྐྲུན་བྱས་པའི་མ་ཎི་བཀའ་འབུམ་དཔར་རྙིང་ཞིག་གི་ནང་། བྲག་སྲིན་མོ་ཞེས་པའི་ཐད་དུ་སྲྀ་མོ་ཞེས་འཁོད་ཡོད།)གཉིས་འདུས་པ་ལས་མི་མིན་སྤྲེལ་མིན་གྱི་ཕྲུ་གུ་དྲུག་བྱུང་བ་དེ་ལས་རིགས་རྒྱུད་ཁག་མང་པོ་གྱེས་ཏེ་ཁག་གཅིག་མོན་དང་དྭགས་པོ་ཀོང་པོ་སོགས་ནགས་ཚལ་མང་བའི་ས་ཆར་གནས་སྡོ་བྱས་པ་དང་། ཁག་གཅིག་ལྷོ་ཁའི་ས་གནས་དེ་རང་དུ་གཞིས་ཆགས། ཞེས་དང་། བཤད་སྲོལ་དེ་ལ་རྗེས་སུ་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་པས་ཕ་སྤྲེའུ་དེ་ནི་སྤྱན་རས་གཟིགས་ཀྱི་སྤྲུལ་པ་ཡིན་པ་དང་། མ་བྲག་སྲིན་མོ་དེ་ནི་རྗེ་བཙུན་སྒྲོལ་མའི་སྤྲུལ་པ་ཡིན་པ་སོགས་ཀྱི་བཤད་ཚུལ་ཁ་སྣོན་དུ་བཏབ་པ་ཞིག་རེད། ཁ་སྣོན་དེ་འདྲ་བྱས་པའི་རྐྱེན་གྱིས་བོད་མི་བྱུང་ཚུལ་གྱི་སྔར་ཡོད་ལོ་རྒྱུས་དེ་ཚན་རིག་དང་མི་མཐུན་པའི་ལྷ་སྒྲུང་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ནས་རིན་ཐང་མེད་པར་ཆགས་པ་མ་ཟད། ནང་པ་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གཞུང་གང་དང་ཡང་མི་མཐུན་པ་ཞིག་ཆགས་པ་རེད། སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་པས་ཁ་སྣོན་བྱས་པའི་བཤད་ཚུལ་དེ་དོར་ནས་སྔོན་ཡོད་ལོ་རྒྱུས་དེ་རང་བབས་སུ་བཞག་ན། སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་དང་བོན་ཆོས་གང་གི་ཡང་དྲི་མས་མ་བགོས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཚན་རིག་གི་དོན་སྙིང་ལྡན་པ་ཞིག་དང་། བོད་ས་གནས་རང་དུ་བོད་མི་རང་ཉིད་ཀྱི་མེས་པོའི་འབྱུང་ཁུངས་བཤད་པའི་གཏམ་རྒྱུད་ངོ་མཚར་ཆེ་བ་ཞིག་བྱུང་ཡོད་པ་རེད། ཅེས་གསུངས།

གོང་གི་གནའ་རབས་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་བཤད་སྲོལ་དེ་ནི་བོད་རིགས་རང་ཉིད་ཀྱི་ལུགས་ཡིན་གྱི་ཡུལ་ལུང་གཞན་ལས་འདྲེན་པ་མིན་པ་དང་། རྒྱ་ནག་གི་ཡུལ་ལུང་འགའ་ཞིག་ནང་དུ་བཤད་སྲོལ་གཅིག་ནི་བསྐལ་པ་ཡ་ཐོག་གི་སྔོ་ང་ཆེན་པོ་འདྲ་བ་ཞིག་བྱུང་བ་དེ་ཁ་གཤགས་ནས་རྒྱ་ནག་མི་རིགས་བྱུང་བ་རེད་ཟེར་བ་དང་། ཡང་ལྷ་མོ་ཞིག་གིས་མིའི་གཟུགས་བཟོས་པ་ལ་ཕུ་བཏབ་ནས་བྱུང་བ་རེད་ཟེར་བ་དང་། ཕྱི་རྒྱལ་དང་། ཁ་ཆེ། ཧིན་ཧྲུའི་གཏམ་རྒྱུད་ནང་མིའི་རིགས་ནི་ལྷའི་དབང་

པོས་བཀོད་པ་ལས་བྱུང་བ་སོགས་ཀྱང་ཡོད། ཁོང་གིས་སྤྲ་མཐུད་འབྲི་རྒྱུར། གོང་བརྗོད་བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་མིའི་འབྱུང་ཁུངས་བཤད་པའི་གཏམ་རྒྱུད་ངོ་མཚར་ཆེ་བ་དང་ཚན་རིག་དང་མཐུན་ཆེ་བ་བྱུང་མི་འདུག་གམ། དེང་སང་ང་ཚོས་རྒྱུན་དུ་བཤད་སྲོལ་ལ་མིའི་རིགས་ཀྱི་ཐོག་མའི་མེས་པོ་སྤྲ་མི་ཡིན་པའི་ཚོད་དཔག་ཐོག་མར་འདོན་པ་གནང་མཁན་ནི་དབྱིན་གོའི་སྲོག་ཆགས་རིག་པ་མཁས་ཅན་ཊར་ཝིན་ཡིན་པ་དང་། ཁོང་གིས་སྤྱི་ལོ་ ༡༨༥༩ ལོར་སྐྲུ་དངོས་རིག་པའི་འབྱུང་ཁུངས་ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་བརྩམས་ནས་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར་སྨྲ་བ་ཐོག་མར་བཏོན་པ་དང་། དེ་རྗེས་སྤྱི་ལོ་ ༡༨༧༡ ལོར་མིའི་རིགས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་དང་ཕོ་མོ་རིགས་གདམ་ག་རྒྱག་པ་ཞེས་པའི་ཆེད་རྩོམ་བརྩམས་ནས་མིའི་རིགས་ལ་ལེགས་སྐྱེས་ཆེན་པོ་འབུལ་གནང་མཛད་པ་ཡིན་ཞེས་བཤད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད་དམ། དེ་འདྲ་ལོས་ཡིན་དགོས། འོན་ཀྱང་མཁས་པ་ཆེན་པོ་ཁོང་མ་བྱོན་གོང་གི་ལོ་ཆིག་སྟོང་ལྔ་བརྒྱ་ལྷག་ཙམ་གྱི་སྔོན་ནས་རང་རེ་བོད་ཀྱི་མིས་རང་གི་མི་རིགས་འབྱུང་ཁུངས་སྤྲེའུ་དང་སྲིན་མོ་འདུས་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་ཞེས་བཤད་ཐུབ་པ་དེ་ནི་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་གཟི་བརྗིད་ཡིན། ཞེས་དང་། ང་ཚོས་རྒྱུན་དུ་བཤད་སྲོལ་དུ། གནམ་ལ་འབྲུག་སྐད་རྒྱག་པ་དང་། གློག་འཁྱུག་པ། ཐོག་རྒྱག་པ་སོགས་ནི་གནམ་ལ་འབྲུག་ཟེར་བའི་སྲོག་ཆགས་གཟུགས་རིང་ལ་ལུས་ཡོངས་སུ་ཉ་ཁྲབ་ཀྱི་པགས་པ་ལྷ་བུའི་རི་མོ་ཡོད་པ། སྤྲིན་པར་བརྟེན་ནས་ནམ་མཁར་འགྲོ་བ། ངར་བའི་སྐད་སྒྲོག་པ། སྐབས་རེ་རྒྱ་མཚོའི་ནང་དུ་འཛུལ་ཏེ་སྡོད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། སྤྲིན་གསེབ་ཏུ་གློག་འཁྱུག་པ་དེ་ནི་འབྲུག་གི་ལྕེ་བརྐྱངས་པ་ཡིན་པ། སྐད་ཆེན་པོ་རྒྱག་པ་ནི་འབྲུག་གི་ངར་སྐད་ཡིན་པ། ཐོག་རྒྱག་པ་ནི་ལྷ་སྲིན་སྡེ་བརྒྱད་ཁྲོས་པ་ཡིན་ཟེར་བ་སོགས་ཀྱི་བཤད་ཚུལ་དེ་རྣམས་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རྫོངས་དད་ཤོད་ཚུལ་ཞིག་རེད་ཅེས་ཤོད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད་དམ། སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གཞུང་ངོ་མ་གང་གི་ནང་དུའང་དེ་འདྲའི་ཤོད་ཚུལ་གཏན་ནས་མེད་པར་མ་ཟད། དེ་སྔོན་དུས་རབས་དགུ་པའི་ལོ་འགོར་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཁྲི་ལྡེ་སྲོང་བཙན་སད་ན་ལེགས་འཛིང་ཡོན་གྱི་དུས་སྐབས་བོད་ཀྱི་ལོ་ཙཱ་བ་ཞང་ཡེ་ཤེས་སྡེ་དང་། རྒྱ་གར་གྱི་པཎྜི་ཏ་ཛི་ན་མི་ཏྲ་གཉིས་ཀྱིས་བོད་དུ་བསྒྱུར་བའི་འཇིག་རྟེན་གདགས་པ་ཞེས་པའི་བསྟན་བཅོས་ལས། ཅིའི་ཕྱིར་འབྲུག་ཅེས་བྱ་ཞེ་ན། སྨྲས་པ། ཕྱོགས་གཉིས་ནས་རླུང་ཆེན་པོ་དག་ལྡང་སྟེ་དེ་དག་བརྡབས་

པ་ལས་སྣྲ་འབྱུང་སྟེ་རྒྱུ་དེས་ན་འབྲུག་ཟེར་རོ། །ཞེས་དང་། ཅིའི་ཕྱིར་གློག་འབྱུང་ཞེ་ན། སྨྲས་པ། ཕྱོགས་གཉིས་ནས་རླུང་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བ་དག་ལྡང་སྟེ། དེ་དག་ཕན་ཚུན་ཐུག་པ་ལས་གློག་འབྱུང་སྟེ། རྒྱུ་དེས་ན་གློག་འབྱུང་ངོ་ཞེས་གསལ་ཞིང་། དེ་དང་མཐུན་པར་གོང་གསལ་ཆོས་དཔེ་དེ་བོད་དུ་མ་བསྒྱུར་གོང་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཁྲི་སྲོང་ལྡེ་བཙན་གྱི་སྐབས་བརྩམས་པའི་རྒྱལ་པོ་བཀའ་ཐང་ལས་ཀྱང་། མཚོ་ཡི་རླངས་པས་མཁའ་ལ་སྤྲིན་དུ་ཆགས། །དེ་ཉིད་འཐབ་པས་མཁའ་ལ་འབྲུག་སྒྲ་སྒྲོགས། །དྲག་ཅིང་དར་ན་གནམ་ལྕགས་ཐོག་ཏུ་བབས། །དཔེར་ན་མེ་ལྕགས་རྡོ་ལ་བརྡབས་པ་བཞིན། །བར་ནས་མེ་དང་རིན་ཆེན་འོད་ཟེར་འཕྲོ། །ཞེས་དབྱར་དུས་སུ་ས་ངོས་ཀྱི་དྲོད་ཚད་ཧ་ཅང་མཐོ་བའི་རྐྱེན་གྱིས་མཚོ་ཆུ་རླངས་པར་འགྱུར་སླ་བས། མཚོ་ཆུའི་རླངས་པ་ནམ་མཁར་ཆགས་པ་རྣམས་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྲིན་བྱུང་ཞིང་། སྤྲིན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་མཁའ་རླུང་ཚ་གྲང་གཉིས་ཕན་ཚུན་འཐབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འོད་འཕྲོ་བ་དེ་ལ་གློག་ཅེས་བརྗོད་པ་དང་། མཁའ་རླུང་ཚ་གྲང་དེ་གཉིས་བརྡབས་པའི་རྐྱེན་གྱིས་སྐད་སྒྲ་སྒྲོག་པ་དེར་མི་རྣམས་ཀྱིས་འབྲུག་ཅེས་བརྗོད་པ་ཡིན་ཚུལ་གཉིས་ཁྱད་པར་གཏན་ནས་མ་མཆིས། ཞེས་དང་། ང་ཚོས་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཆོས་དཔེ་ཁག་ལ་ཞིབ་འཇུག་ནན་ཏན་གནང་ན་དེའི་ནང་དུ་མིའི་རིགས་ཀྱི་རིག་གནས་དང་ཚན་རིག་གི་སྙིང་བཅུད་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་མང་པོ་ཞིག་འདུས་ཡོད་པས་ཞིབའཇུག་བྱ་རིན་ཡོད་པ་དང་བྱས་ན་དོན་སྙིང་ཡོད་པ། ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་གོ་རིམ་བརྒྱུད་མི་མང་པོ་ཞིག་མཐོང་ཐོས་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་རྒྱ་ཐེ་ཆེ་དང་གཏིང་ཟབ་ཟབ་ཏུ་སོང་སྟེ་དངོས་གཙོ་སྨྲ་བའི་འཛིག་རྟེན་ལྟ་ཚུལ་གོང་མཐོར་གཏོང་བར་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ཞིག་རེད། ཅེས་གསུངས་སོ། །

དེབ་འདིའི་ནང་དོན་སྐོར་རགས་ཙམ་འབྲི་ན། དེ་ཡང་། གཟའ་སྐར་དང་ཉི་ཟླའི་སྐོར་ཕྱོགས་དང་། དེ་བཞིན་དུ། སྐྱེ་ལྡན་གྱི་རྩོམ་གཞི་ཐ་སྙད་དང་། རིགས་རྒྱུན་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་པའི་ཐ་སྙད། དབང་རྩའི་མ་ལག་གིས་ང་ཚོ་འཚོ་གནས་ཀྱི་ཆེད་བྱ་བ་གང་དང་གང་བྱས་དང་བྱེད་བཞིན་པ་དང་། ཇི་འདྲ་བྱེད་པའི་སྐོར་ལ་པར་རིས་བརྒྱུད་འགྲེལ་བཤད་བྱས་ཡོད། རྗོད་བྱེད་ཀྱི་ཚིག་རྐྱང་པ་མ་ཡིན་པར་པར་རིས་ཀྱི་ལམ་ནས་འགྲེལ་བ་ནི་བློག་པ་པོ་ལ་གོ་དོན་རྟོགས་བདེ་བ་དང་། རྒྱུད་ལ་བག་ཆགས་ཟབ་མོ་འཇོག་པའི་ཁྱད་པར་ཆེན་པོ་ཡོད་པར་བསམས་ནས་ཡིན།

ཤིན་ཕྲའི་དངོས་ཁམས་རིག་པ་དཀའ་མོ་ཞིག་མིན་ཞེས་པ་འདི་ནི་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་གཞི་རིམ་རྣམ་གཞག་གི་དཔེ་དེབ་ལ་ལེ་ཚན་བརྒྱད་ཡོད་པ་ལས་དང་པོ་ཡིན་ཞིང་། ལེ་ཚན་འདིའི་ནང་དུ་གཙོ་བོ་དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་ཡར་སྔོན་དང་རྗེས་ཀྱི་ཤིན་ཕྲའི་དངོས་ཁམས་རིག་པ་སྟེ་གཉིས་ཀྱི་སྒོ་ནས་བཀྲལ་ཡོད། དེའི་ནང་དུ་གཙོ་བོ་རྩིས་རིག་པའི་བགོལ་སྤྱོད་དང་། རྩིས་གཞི་རིགས་འདྲ་མིན་གྱི་བྱུང་བ་དང་། གཡོ་འགུལ་ཤུགས་ཚད་དང་། གོང་བུའི་གདོས་ཚད་དང་། ནུས་ཤུགས་ཀྱི་རིགས་གཉིས་སྟེ་འགུལ་སྐྱོད་དང་ཧེན་ཐོབ་ཀྱི་ནུས་ཤུགས་གཉིས་ཀྱི་ཁྱད་པར་དང་། གློག་ཤུགས་གསོག་བསྐྱིལ་གྱི་སྡེ་ཚན་ཕོ་གློག་དང་མོ་གློག་གི་བྱེད་ལས་སྐོར་དང་། གློག་གི་ར་བ་དང་། ཚ་ཚད་ཀྱི་སྐོར་ཏེ་དེ་དག་ནི་སྔ་རབས་ཀྱི་དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་ཡར་སྔོན་གྱི་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་སྐོར་དང་། དེ་ནས་ཤིན་ཏུ་ཕྲ་བའི་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་གཞི་རིམ་སྐོར་ལས་རྡུལ་ཕྲན་གྱི་སྐོར་དང་། གློག་རྡུལ་ཕྲ་མོ་དང་ལྟེ་རྡུལ་ཕྲ་མོ་དང་། གནས་མཉམ་ཁམས་རྫས་དང་། རྡུལ་ཕྲན་གྱི་བགོད་པ་བཅས་ཀྱི་སྐོར་ཡོད།

དེ་བཞིན་དུ། རིགས་རྒྱུན་ཕྲ་ཕུང་རང་རྐྱ་བ་ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་འདི་ནི། རི་ཆཊ་ཊཽ་ཀན་Richard Dawkin གྱིས་བརྩམས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ཁོང་ནི་ཡེ་ཤུ་གཙོ་བོར་གྱུར་པའི་ཆོས་ལུགས་རྣམས་ཀྱི་འདོད་ཚུལ་ཏེ་སྣོད་བཅུད་རྣམས་དཀོན་མཆོག་གིས་བཀོད་པ་ལས་བྱུང་བར་འདོད་པ་ལ་ཚོར་བ་རྣོན་པོས་དགག་པ་རྒྱག་མཁན་གྱི་སྐྱེ་དངོས་རིག་པའི་མཁས་པ་ཞིག་ཡིན། དཔེ་དེབ་འདིའི་ནང་དུ་ལེ་ཚན་བཅུ་གསུམ་ཡོད་པ་ལས་གཉིས་པ་འདྲ་གཤུ་མ་ཞེས་པའི་སྐོར་ཕབ་སྒྱུར་བྱས་པ་ཡིན། ཁྱེད་ཀྱིས་དཔེ་དེབ་འདིའི་མིང་བྱང་ལས་ནང་དོན་གང་ཡིན་ཏ་ལམ་རྟོགས་ཐུབ། རིགས་རྒྱུན་ཕྲ་ཕུང་ཞེས་པ་ནི། སེམས་ཅན་དང་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་རིགས་འགྲུབ་བྱེད་ཀྱི་རྩོམ་གཞི་ཕྲ་ཕུང་ཐོག་མ་དེར་གོ་དགོས། དཔེར་ན། ངེད་ཅག་གི་རྣམ་ཤེས་ཀྱི་རྒྱུན་ཐོག་མ་ཡོད་པའི་དབང་དུ་བྱས་ན་དེར་གོ་ཆོག དེ་འདྲ་བའི་ཕྲ་ཕུང་དེས་རང་ཉིད་ཙམ་དུ་མ་ཟད། རང་དང་རིགས་གཅིག་པ་རྣམས་འཚོ་གནས་འཕེལ་རྒྱས་དང་རང་དང་རིགས་མི་མཐུན་པ་རྣམས་གཏོར་བཅོམ་ཇི་ལྟར་བྱེད་པའི་སྐོར་གསལ་ཡོད། འདིའི་ལྟ་གྲུབ་ནི་ཐོག་མར་ཊར་ཝིན་གྱིས་སྐྱེ་དངོས་རིག་པའི་འབྱུང་ཁུངས་ཞེས་པའི་སྙན་གྲགས་ཅན་གྱི་དཔེ་དེབ་བརྗོན་པ་དེའི་ནང་བཀོད་པ་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་

ཡིན།

མཐའ་མར། འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་ཆགས་རབ་ཅེས་པའི་ལེ་ཚན་འདིའི་རྩོམ་པ་པོ་ནི། སི་ཏེ་ཧྥན་ ཧའོ་ཀིང་ Stephen Hawking ཡིན་པ་དང་། ཁོང་གིས་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་སྐོར་ལ་དཔེ་དེབ་གྲགས་ཅན་འགའ་ཞིག་བརྩམས་ཡོད་པའི་ཁྲོད་ནས་གྲགས་ཆེ་བ་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་བྱུང་བ་མདོར་བསྡུས་ Brief History of Time ཞེས་པ་ལ་ལེ་ཚན་བཅུ་གཅིག་ཡོད་པ་ལས་དང་པོ་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་ཆགས་རབས་ཀྱི་སྐོར་ཡིན། ཁོང་ནི་གཟའ་སྐར་དཔྱད་ཞིབ་པ་ཇྷེ་ལི་ལེའོ་ Galileo འདས་གྲོངས་སུ་ཕྱིན་ནས་ལོ་སུམ་བརྒྱ་ཧྲིལ་པོ་འཁོར་བ་ན་འཁྲུངས་ཤིང་། ཨོགསོ་ཧྥོཊ་མཐོ་སློབ་ནས་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་ཐོག་སྦྱངས་མཐར་ཕྱིན། དགུང་ལོ་ཉི་ཤུ་མཚམས་ལ་སླེབས་པ་ན་གླད་རྩ་ལ་རྩ་དཀར་གྱི་ནད་རིགས་ཐོག་པའི་རྐྱེན་གྱིས་དུས་དེང་སང་ཡང་ཐད་ཀར་འགྲེང་སྟེ་འགྲོ་མ་ཐུབ་པར་ཞབས་སྐྱེགས་སྐྱེང་དུ་བསྡད་ནས་ཕར་འགྲོ་ཚུར་འོང་བྱ་དགོས་པར་གྱུར།

ཁོ་བོས་དཔེ་དེབ་འདི་ ༢༠༠༡ ཡི་ལོ་སྨད་ནས་འགོ་འཛུགས་བྱས་ཀྱང་དུས་ད་ལྟ་བར་མཇུག་འགྲུབ་མ་ཐུབ་པའི་རྒྱུ་རྐྱེན་ནི། གཙོ་བོ་རང་ཉིད་ལ་ཕབ་སྐྲུན་གྱི་ལས་གཞིར་གོམས་པ་མེད་པ་དང་། ཚན་རིག་གི་ཐ་སྙད་ཇི་སྙེད་ཅིག་ནི་བོད་ཡིག་ནང་དུ་མེད་པས་གསར་བཟོ་དགོས་པ་དང་། གཞན་ཡང་གཙོ་ཆེ་ཤོས་ནི་རང་ཉིད་ཚོགས་ཚོས་རར་འཁྲིམས་པའི་གྲྭ་རྒྱུད་དཀྱུས་མ་ཞིག་ཡིན་སྟབས་ཚོགས་ཆོས་ནྲ་དང་འབྲེལ་བ་གང་ཡང་མེད་པའི་ཅག་ཅིག་གི་ལས་ཀ་འདིའི་རིགས་ལ་དུས་ཚོད་འཕར་མ་གཏོང་དགོས་པས་དུས་ཚོད་ལ་གནོད་ལེན་བྱེད་དགོས་པ་ནི་དཀའ་ངལ་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བ་བཅས་ཡིན། སྟབས་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་མཇུག་སྒྲུབ་ཐུབ་ཙམ་བྱུང་། འོན་ཀྱང་རང་ཉིད་ཀྱི་ཐོག་མའི་འཆར་གཞི་ནི། ༢གོང་ས་མཆོག་གིས་བརྩམས་པའི་རྡུལ་ཕྲན་ལས་གྲུབ་པའི་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ Universal in Single Atom ཞེས་པའི་དབྱིན་དེབ་དེ་ཕབ་སྐྲུན་བྱ་འདུན་ཡོད་པ་དང་། དེའི་སྔོན་འགྲོར་ཚན་རིག་གི་གཞི་རིམ་གྱི་རྣམ་གཞག་སྟོན་པའི་དཔེ་དེབ་ཅིག་ཕབ་སྐྲུན་བྱས་ན་གོམས་པ་ཐེབས་པ་བྱུང་ན་སྙམ་ཡང་། རྩོམ་པ་པོ་བསྟན་འཛིན་རིག་གསལ་གྱིས་དབྱིན་དེབ་དེ་ཕབ་སྐྲུན་ཟིན་པ་ཐེངས་གཅིག་བཀླགས་པས་སྐྱུར་ཏ་ཅང་བཟང་བ་མཐོང་ནས་སྤྲོ་བ་ཏ་ཅང

བརྟས་པས་ཐུགས་རྗེ་ལེགས་གསོལ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན།

སྤྱིར་ཁོ་བོས་དེབ་འདི་ལ་ཐེངས་འགའ་ཞུ་དག་བཏང་བའི་ཁུལ་ཡིན་ཀྱང་རང་ཉིད་ལ་སྐྱེས་སྦྱང་གི་ཡོན་ཏན་དམན་པའི་རྐྱེན་གྱིས་ཚིག་སྦྱོར་དང་འགྱུར་གྱི་ཐ་སྙད་ཐད་ལ་འགལ་འཛོལ་ཡོད་ངེས་པས་གློག་པ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་བཟོད་པ་ཆེར་བཞེས་ཀྱིས་གཟིགས་གློག་གནང་རྒྱུའི་རེ་འདུན་ཞུ་རྒྱུ་མ་ཟད། ཁྱེད་རྣམས་ཀྱིས་ལེགས་བཅོས་ཀྱི་འཕྲིན་ཡིག་བསྐུར་གནང་ཆེ་དགའ་བསུ་ཞུ་རྒྱུ་དང་། གལ་སྲིད་དེབ་འདིས་ཁྱེད་ལ་ཕན་ཐོགས་ཕྲན་བུ་བྱུང་ཆེ་འདི་ནི་གཙོ་བོ་རང་ཉིད་ཆུང་དུས་སེར་བྱེས་འབྲིང་རིམ་སློབ་གྲྭར་འགྲིམས་པའི་དུས་ཀྱི་རང་ལ་དངོས་སུ་སློབ་ཁྲིད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་དགེ་སློབ་རྣམས་ཀྱི་དྲིན་ཁོ་ན་ལས་བྱུང་བ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བཞིན་ཡོད།

མཐའ་དོན། བོད་ཀྱི་རིག་གནས་སྤྱི་ལ་མཁྱེན་རྒྱ་ཡངས་པའི་ཅང་ཤེས་སྨིག་སྒྲའི་དུས་དེབ་རྩོམ་སྒྲིག་པ་སེར་བྱེས་བསམ་བློ་ཏཀན་ཀླུ་སྒྲུབ་ལགས་ཀྱིས་མཐའ་མའི་ཕབ་སྐྱུར་ལ་ཞུ་དག་གི་ཕྲུག་རོགས་གནང་བ་ལ་བཅོས་མིན་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་རྒྱུ་དང་། དེ་བཞིན་དུ་སེར་བྱེས་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་ཁམ་པིའུ་ཊར་སྡེ་ཚན་གྱི་ལས་བྱེད་བློ་བཟང་དག་དབང་ལགས་ཀྱིས་ཉིན་མང་པོའི་རིང་ངལ་བ་འཛེམ་མེད་ཀྱིས་དེབ་ཕྱི་ནང་གི་པར་དང་ཡི་གེ་བཅས་ཁམ་པིའུ་ཊར་ནང་བཀོད་སྒྲིག་བྱས་པ་ལ་ཡང་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན།

རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་གནས་སྡོད་སེར་བྱེས་ལྷུན་མ་བྱམས་པ་ཆོས་དབང་གིས་བོད་རྒྱལ་ལོ་ ༢༡༣༨ ཟླ་ ༠༡ ཚེས་ ༡༥ དང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༠༣ ཚེས་ ༡༩ དུས་ཆེས་ཁྱད་པར་ཅན་ཆོ་འཕྲུལ་དུས་ཆེན་དགེ་བའི་ཉིན་སྟོན་གླེང་དུ་བྲིས་པར་དགེའོ།།

རྩིས་རིག

སྐྱེ་བོ་མང་པོ་ཞིག་ལ་རྩིས་རིག་གིས་ཚན་རྩལ་རིག་པ་ཤེས་རྒྱུར་འགོག་རྐྱེན་ཆེན་པོ་བཟོ་བཞིན་ཡོད། དྲང་པོར་བཤད་ན་རྩིས་རིག་ནི་ལོ་བཞི་བརྒྱ་ལྷག་གི་རིང་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་སྐད་ཡིག་ལྟ་བུར་གནས་ཤིང་། ཕྱིའི་འཛམ་གླིང་གི་གོ་རྟོགས་འཕེལ་རྒྱས་ནང་མེད་དུ་མི་ཐུང་བར་འགྱུར་ཡོད། དེའི་རྒྱུ་མཚན་གཅིག་ནི། ཕྱི་ནང་གི་སྣོད་བཅུད་མཐའ་དག་རྒྱུ་འབྲས་ཀྱི་ཁྲིམས་ཀྱིས་དབང་བསྒྱུར་ནས་ཡོད་པས་ཡིན། སྒྱུ་འབྲས་ཀྱི་འབྲེལ་བར་ཞིབ་འཇུག་བྱ་སྐབས་རྩིས་རིག་ནི་བེད་སྤྱོད་རྒྱ་ཆེན་པོ་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

དཔེ་མཚོན་གོ་བདེ་བར་བྲིས་ན་རྩིས་རིག་པའི་གཞུང་ནང་གྲངས་ཀ་གཉིས་དང་གཉིས་བསྡོམས་པ་ན་བཞིར་འགྱུར་བ་དེས་གང་བསྟན་ཅེ་ན། གལ་སྲིད་ཕྱི་དངོས་པོ་གཉིས་མཉམ་བསྲིལ་བཏང་ན་མཐའ་མ་དངོས་པོ་བཞིར་གནས་རྒྱུ་རེད། དེ་ལས་སྤྲོས་ན་འདི་ལྟར། གལ་སྲིད་ཤིང་ཏོག་ཀུ་ཤུ་ཤིང་སྡོང་ནས་ཟགས་ན་སར་ལྷུང་ངེས་རེད། གལ་སྲིད་ང་ཚོས་ཤིང་སྡོང་དེའི་མཐོ་ཚད་དང་དེར་གནས་པའི་འཐེན་ཤུགས་ཀྱི་ཤུགས་ཚད་ཤེས་ཀྱིན་ཡོད་ན་ང་ཚོས་རྩིས་རིག་པའི་གཞུང་བེད་སྤྱོད་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཀུ་ཤུ་དེ་སར་ལྷུང་བའི་དུས་ཡུན་ཇི་ཙམ་འགོར་བ་རྟོགས་ཐུབ། འདིས་རྩིས་རིག་དེ་ཚན་རིག་གི་ནང་དུ་དགོས་མཁོ་ཆེན་པོར་གྱུར་ཡོད་པ་མཚོན་ཐུབ། ཚན་རིག་གི་དམིགས་ཡུལ་ནི་ཕྱི་རོལ་ཡུལ་གྱི་རྣམ་བཞག་གི་འགྱུར་འགྲོས་ལ་སྔོན་དཔག་བྱ་རྒྱུ་དང་། དེ་ཡང་ཚད་འཇལ་བའི་གྲུབ་འབྲས་དང་མཉམ་དུ་བསྡུར་རྒྱུ་དེ་

ཡིན། དེ་འདྲའི་ཚོད་ལྟ་གསལ་པོ་ཡོང་བའི་ཆེད་རྩིས་གཞི་དང་ཚད་འཇལ་བའི་གྲུབ་འབྲས་གཉིས་ཀ་གྲངས་ཀའི་ནང་དུ་མཚོན་པར་བྱས་པ་ཡིན།

དཔེ་མཚོན་གཞན་ཞིག་གི་ཐོག་ནས་འགྲེལ་བཤད་གོ་བདེ་བ་དང་རྒྱས་པར་བྲིས་ན་འདི་ལྟར། མཚན་མོའི་དུས་སྐབས་ཤིག་ལ་གང་ཟག་གསུམ་གྱིས་ཉིན་མོའི་འོད་སྣར་ཡང་ཕྱིར་འཁོར་མིན་དང་། དུས་ནམ་གྱི་ཚེ་འཁོར་བའི་སྐོར་ལ་བསམ་མནོ་བཏང་ནས་གྲུབ་དོན་མི་འདྲ་བ་གསུམ་གཏན་ལ་ཕབ་པ་རེད། དཔེར་ན་གང་ཟག་ཀ་པས་བརྗོད་རྒྱུར། མ་འོངས་པར་དུས་ངེས་མེད་ལ་ཉིན་མོའི་འོད་སྣེབས་རྒྱུ་རེད་ཟེར། ཡང་གང་ཟག་ཁ་པས་བཤད་རྒྱུར། ཉིན་མོའི་འོད་སྣེབས་རྒྱུར་ངེས་ཤིང་དེ་ནས་ཉིན་མཚན་གཉིས་རིམ་པ་བཞིན་རྒྱུན་མཐུད་ནས་འབྱུང་རྒྱུ་རེད་ཟེར། ཡང་གང་ཟག་ག་པས་རྩིས་རིག་པའི་རྣམ་བཞག་ལ་བརྟེན་ནས་སྔོན་བརྡ་གཏོང་རྒྱུར། སང་ཉིན་སྔ་དྲོ་ཆུ་ཚོད་ ༥/༤༢ ཐོག་ཉི་མ་ཤར་རྒྱུ་དང་། དེ་ནས་ཉིན་མཚན་གཉིས་ཆུ་ཚོད་ ༢༤ ཡི་དུས་ཡུན་གྱི་འཁོར་ལོའི་ནང་དུ་རེས་མོས་བྱས་ནས་ཡོང་རྒྱུ་དང་། ཉི་མ་ཤར་བའི་དུས་ཚོད་ནི་དེར་ངེས་པ་ཡིན་ཟེར། དེ་ནས་ང་ཚོས་དེའི་སྐོར་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་སྐབས། གལ་སྲིད་གང་ཟག་ག་པས་སྔོན་དཔག་བྱས་པ་བཞིན་དུས་ཚོད་དེར་ཉི་མ་ཤར་ན་གོང་གི་ཁས་ལེན་གསུམ་པོ་དེ་བདེན་པ་ཡིན་པའི་ར་འཕྲོད་པ་ཡིན། ང་ཚོས་མུ་མཐུད་ནས་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་སྐབས་གལ་སྲིད་དུས་ཚོད་གཞན་གྱི་ཐོག་ཉི་མ་ཤར་ན་གང་ཟག་གསུམ་པའི་ཁས་ལེན་དེ་རྫུན་མ་དང་ཁུངས་དག་མིན་པའི་ར་འཕྲོད་པ་ཡིན། རིགས་པ་སྨྲ་བ་ཀལ་པོ་པར་ Karl Popper གྱིས་གསུངས་པ་ལྟར་ལྟ་གྲུབ་གང་ཞིག་རྫུན་པ་དང་མི་བདེན་པའི་ངོ་བོར་བསྒྱུར་ཐུབ་པའི་ཁྱད་ཆོས་དེས་ལྟ་གྲུབ་དེ་ལ་ནུས་ཤུགས་ལྡག་པར་འབྱིན་བཞིན་ཡོད། ང་ཚོས་ལྟ་གྲུབ་དེ་མཐའ་ཅིག

ཏུ་བདེན་པ་ཡིན་པ་ཤེས་མི་ཐུབ། ཡིན་ན་ཡང་། ཇི་ཙམ་གྱིས་ཡུལ་དེར་དཔྱད་པ་རྟེང་བའི་སྒོ་ནས་ཞུགས་པས་དེར་ཡིད་ཆེས་ཤུགས་ཆེར་སྐྱུར་གྱིན་ཡོད། གང་ཟག་ཁ་པའི་ལྟ་གྲུབ་དེ་མི་བདེན་པར་བསྒྲུབ་པའི་ཆེད་དུ་ང་ཚོས་ཉི་མ་འཆར་བའི་དུས་ཚོད་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་དགོས། དེ་ཡང་ཉིན་ལྟར་དུས་ཚོད་མི་འདྲ་བའི་ནང་དུ་བརྟག་དགོས། གལ་སྲིད་ཉི་མ་སྔར་ཡང་མ་འཆར་ན་གང་ཟག་ཀ་པའི་ལྟ་གྲུབ་དེ་མི་བདེན་པར་སྒྲུབ་ཐུབ། གྲུབ་མཐའ་དེ་ཇི་ཙམ་གྱིས་འགྱུར་མེད་བརྟན་པའི་རིགས་ཡིན་ན་དེའི་གཞི་རྩ་དེ་བདེན་པ་མིན་པར་ཁུངས་སྐྱེལ་རྒྱུར་ལས་སླ་བ་ཡོད། གལ་སྲིད་དེ་རྫུན་པར་བསྒྲུབས་མ་ཐུབ་ན་དེ་ལ་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་འདུན་པ་སློབས་རྒྱུ་རེད། གསལ་པོར་བཤད་ན་གྲུབ་མཐའ་གང་ཞིག་མཐའ་ཅིག་ཏུ་རྫུན་པར་བསྒྲུབས་མ་ཐུབ་ན་དེ་ནི་ཚན་རིག་དང་མི་མཐུན་པ་ཞིག་གམ། འཇིག་རྟེན་པའི་དབང་པོའི་སྤྱོད་ཡུལ་ལས་འདས་པའི་ཆོས་ཤིག་ལ་ངོས་འཛིན་པ་ཡིན།

གལ་སྲིད་གནད་དོན་གང་ཞིག་ཐོག་འཕྲུག་པ་མེད་པའི་སྟོན་དཔག་བྱེད་དགོས་ན་ཚན་རིག་གི་ལྟ་གྲུབ་ཞིག་ལ་གཞི་བཅོལ་དགོས་པ་ཡིན། དེ་ལ་ཡང་ང་ཚོས་རྟེས་རིག་པའི་གཞུང་གི་ཐོག་ནས་དངོས་པོ་གང་ཞིག་ཚད་འཛལ་བ་དང་བསྡོམས་རྩིས་སོགས་བྱས་ནས་འཁྲུལ་བ་མེད་པར་གཏན་ལ་འབེབ་ནུས་པ་ཡིན། ཤིན་ཐྲའི་དངོས་ཁམས་ཀྱི་རྟེས་ཀྱི་གྲུབ་འབྲས་འགའ་ཞིག་དེ་དང་འདྲ་བ་ཡིན་ཞིང་། དེ་དག་གིས་ཚད་འཛལ་རུང་བའི་དངོས་པོ་རྣམས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་འཁྲུལ་མེད་དུ་སྔོན་དཔག་བྱེད་ནུས་པ་ཡིན། སྤྱིར་བཏང་ང་ཚོས་དངོས་པོ་གང་ཞིག་ལ་ཚོད་དཔག་བྱེད་ཚུལ་ནི། ཆོས་དེ་དག་གི་དབྱིབས་དང་རྣམ་འགྱུར་སོགས་ལ་ཡིན་གྱིས་གྲངས་ངེས་གཏན་གྱིས་ཚོད་དཔག་མི་བྱེད་པ་ཡིན། འདིའི་ནང་རྟེས་རིག་པའི་གཞུང་དགོས་པ

ཡིན། ཡིན་ན་ཡང་ང་ཚོས་མགོ་རྟོགས་ཆེ་བའི་རྩིས་རིག་ལ་བརྟེན་མ་དགོས་པར་ཚོད་ལྟ་བརྒྱུད་ནས་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ངེས་པ་སྐྱེར་ཐུབ། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཚོས་རྣམས་ལ་རྒྱུ་མཚན་ལྡན་པའི་ཚོད་དཔག་བྱེད་ཐུབ་པ་ཡིན།

རྩིས་རིག་པ་ཧེ་ཙམ་མཁོ་བ་ནི་ང་ཚོས་སྦྱོང་བཞིན་པའི་ཚན་རིག་གི་སློབ་ཚན་དེ་མགོ་རྟོག་དང་རྒྱས་པོ་ཧི་འདྲ་ཡིན་པ་དེ་ལ་རག་ལས་པ་ཡིན། གལ་སྲིད་ང་ཚོས་དགེ་མཚོན་འོས་མཚམས་ཤིག་འདེམ་པ་ཡིན་ན་ང་ཚོས་རྒྱ་ཆེ་བའི་ཚན་རིག་གི་ལྟ་གྲུབ་གང་ཞིག་དཔེ་དང་རྩིས་རིག་ལས་སླ་པོའི་ཐོག་ནས་འགྲེལ་ཐུབ་པ་ཡིན། དེབ་འདིའི་ནང་དུ་རྩིས་ཀྱི་རིག་པ་ཚུང་ཤས་ལས་བེད་སྤྱོད་བྱས་མེད། འོན་ཀྱང་ང་ཚོའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་སྣང་ཚུལ་དངོས་གནས་པ་དེ་འགྲེལ་བཤད་རྒྱག་རྒྱུའི་ཆེད་ཡིན་ཞིང་། དེའི་ཆེད་དུ་མཚམས་རེར་ཚད་མཐོ་བའི་རྩིས་ཀྱི་རྣམ་བཞག་བེད་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་པ་རེད། ང་ཚོས་རྩིས་རིག་པ་སྦྱོང་གང་ཐུབ་དང་། དེའི་ཚབ་ཏུ་འབྲེལ་ཡོད་རི་མོ་ཁག་བེད་སྤྱོད་གང་མང་བྱས་ཡོད། ང་ཚོས་བརྗོད་གཞི་དང་འབྲེལ་བའི་རྩིས་རིག་པའི་སྒྲུབ་བྱེད་རྟོད་པ་རྣམས་རྩིས་སྒྲོམ་ནང་ཟུར་དུ་བཀོད་ཡོད། འདི་རྣམས་ང་ཚོ་ལ་དགོས་མཁོ་ཆེན་པོ་མེད་ཀྱང་རྩིས་རིག་པ་ལ་གོམས་འདྲིས་ཆེ་བའི་ཀློག་པ་པོ་རྣམས་ལ་ཕན་ཐོགས་འགྱུར་ངེས་ཡིན། དཔེ་མཚོན་གཅིག་ནི་འོག་གི་རྩིས་སྒྲོམ་དང་པོའི་ནང་དུ་གསལ་ཡོད།

རྩིས་ཀྱི་རེའུ་མིག་དང་པོ།

སྤྱིར་བཏང་དེབ་འདིའི་ནང་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱས་པའི་རྩིས་རིག་ནི་གཞི་རིམ་

སློབ་གྲྭའི་སློབ་དེབ་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པ་དང་འདྲ་མོད། སྦྱོང་བརྡར་མང་པོ་མ་བྱས་ཚེ་ལས་སླ་པོའི་ངང་བཟེད་སྲིད། རྩོག་པ་པོ་མང་པོ་ལ་དཀའ་ངལ་འཕྲད་པར་དོགས་ནས་དེབ་འདིའི་ནང་གཞི་རིམ་གྱི་རྩིས་ཀྱི་རིག་པ་འགག་ཞིག་དགོད་རྒྱུ་ཡིན།

ཤེན་ཐྲའི་དངོས་ཁམས་ཀྱི་གོ་རྟོགས་སད་པའི་ལྡེ་མིག་ནི་རྩིས་རིག་པའི་མན་ངག་སྦྱོར་ཐབས་སམ་ Formulae སྙོམས་རྩིས་ Equation དེ་ཡིན། དཔེར་ན་

a= b+cd

གོང་གི་གྲངས་ཚབ་རྩིས་རིག་ Algebra ནང་ཡི་གེ་ a ཡིས་ཨང་གྲངས་ཁ་ཤས་མཚོན་པ་དང་། ཡི་གེ་གཉིས་སྦྱར་བ་ cd དེས་ c དང་ d དེ་གཉིས་བསྒྱུར་རྩིས་བྱེད་དགོས་པ་བསྟན་པ་ཡིན། གལ་སྲིད་ b ཡིས་གྲངས་ཀ་གཉིས་མཚོན་པ་དང་། c ཡིས་གསུམ་དང་། a ཡིས་ལྔ་མཚོན་པ་ཡིན་ན་ a ཡི་གྲངས་ཐོབ་གང་ཡིན་ཅེ་ན།

a=2+3x5

a=2+15

a= 17

（+ ནི་བསྡོམས་རྟགས། x ནི་བསྒྱུར་རྟགས། = ནི་སྙོམས་རྩིས་ཀྱི་རྟགས་ཡིན།）

སྡེ་རྩིས། གལ་སྲིད་ང་ཚོས་གྲངས་ཀ་ (x) ལྔ་བུ་ཞིག་རང་ཉིད་ཀྱིས་རང་བསྒྱུར་བ་ཡིན་ན། དེ་ལ་སྡེ་རྩིས་ཟེར་ཞིང་། དེ་ནི་ཞེས་པས་མཚོན་པ་ཡིན། དེ་བཞིན་དུ་ རང་ཉིད་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཐེངས་གསུམ་བསྒྱུར་ཚེ་ཞེས་པ་སོགས་རིགས་

བསྒྲེ། ང་ཚོས་ཡོག་བསྐྱུར་རམ་ ཡོག་གྲངས་སྤྱི་རྩིས་བྱེད་དགོས་ཚེ། དཔེར་ན་

དངོས་ཁམས་རིག་པ་བ་མཁས་དབང་ ཨ་ཡིན་སི་ཊེན་ Einstein གྱིས་ སྤྲོལ་བཏོད་པའི་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་མན་ངག་སྦྱོར་ཐབས་གལ་ཆེ་ཤོས་ནི།

ཞེས་པ་འདི་ཡིན།

མཚོན་དོན་ནི། E ཞེས་པས་ནུས་ཤུགས་དང་། m ནི་ལྗིད་ཚད་ c ནི་འོད་ཀྱི་མྱུར་ཚད་མཚོན་པ་ཡིན། མན་ངག་འདིའི་གོ་དོན་ནི། དངོས་པོ་གང་ཞིག་གི་ནུས་ཤུགས་ནི་དེའི་ལྗིད་ཚད་དང་དེའི་འོད་ཀྱི་མྱུར་ཚད་གཉིས་སྤྱི་བསྒྱུར་བྱས་པ་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན། མན་ངག་འདི་གཞིར་བྱས་ཆེ་གཡས་གཡོན་གྱི་ཕྱོགས་གཉིས་རྟག་ཏུ་གཅིག་མཚུངས་སུ་གནས་ཐུབ་པ་ཡིན། གལ་སྲིད་མན་ངག་འདིའི་ཕྱོགས་གཉིས་བརྗེ་བསྒྱུར་བྱས་ནས་ སྣེ་འོད་ཀྱི་མྱུར་ཚད་གཉིས་སྤྱི་ཡིས་བགོས་ནའང་གྲུབ་དོན་མཚུངས་པ་ཡིན། དཔེར་ན་

ཡང་ན་

༼/ རྟགས་འདི་ནི་བགོ་རྟགས་ཡིན། ༽

རྩོམ་སྒྲིག་པའི་ངོ་སྤྲོད་མདོར་བསྡུས།

བྱམས་པ་ཆོས་དབང་ནི་རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་ཀོ་ལེ་སྒལ་བོད་མིའི་གཞིས་ཆགས་སུ་སྐྱེས། ཆུང་དུས་མཁས་མང་བྱེ་བའི་འདུས་སྡེ་སེར་བྱེས་མཁས་སྣན་གྲྭ་ཚང་གི་ལྷུན་མ་ཁང་ཚན་དུ་ཆོས་སྒོར་ཞུགས། དེ་ནས་སེར་བྱེས་འབྲིང་རིམ་སློབ་གྲྭ་རུ་ལོ་ངོ་བཅུའི་རིང་གཞི་རིམ་སློབ་སྦྱོང་བགྱིས་ནས་མཐར་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཡོངས་(CBSE) ཀྱི་འཛིན་རིམ་བཅུ་པའི་རྒྱུགས་སྤྲོད་ཐོན། དེ་ནས་སེར་བྱེས་ཆོས་ར་ར་སྒྲིགས་ཞུགས་བྱས། སྦྱོང་ཚན་རིགས་ལམ་བསྡུས་ར་ནས་ཕར་ཕྱིན་དབུ་མ་འདུལ་བ་བཅས་ལ་ལོ་ངོ་བཅོ་ལྔ་ལྷག་རིང་སློབ་གཉེར་ལ་རང་ནུས་གང་ལྷོགས་ཀྱིས་བརྩོན་པ་ཆུ་བོའི་རྒྱུན་བཞིན་བསྟེན་ནས་ད་ལྟ་དམ་ཆོས་འདུལ་བའི་གཞུང་ལ་སློབ་གཉེར་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ནང་ཆོས་ལ་སློབ་གཉེར་བྱེད་པའི་ཞོར་དུ་ཡང་དབྱིན་ཡིག་གི་རིག་གནས་ལ་སྦྱངས་བརྩོན་གྱིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོར་ཀརྣ་ཊ་ཀ་མངའ་སྡེའི་ཟུར་རྒྱུགས་མཐོ་སློབ་ (Karnataka State Open University) ནང་ལ་གཙུག་ལག་རབ་འབྱམས་པའི་ (MA Eng) ཟུར་རྒྱུགས་ནང་ཞུགས་ནས་རྒྱུགས་འཕྲོད་ཐུབ་པ་བྱུང་བ་བཅས་ཀྱི་མདོར་བསྡུས་སུ་བཀོད་པ་ལགས།